Time: 3 Hrs. Max Marks: 100

N.B. (1) All questions are compulsory

(2) Figures to the right indicate full marks

(3) Graph papers will be provided on request

(4) Use of simple non-programmable calculator is allowed

SECTION I

Q.1) Attempt **any four** from the following

A) Find the derivative of y w.r.t. x: (5)

i) $y= 5\log x+3x^2-7$

ii) $y= (4x^2+3)/(\log x-5)$

B) Find the total revenue function if the demand $D=300p-p^2$, where p is the price. Also find the total revenue when the price is Rs 5 per unit. (5)

C) The total cost of x items of commodity is given by $C=x^2+20x+9$. Find Marginal Cost and Average Cost when x=3. (5)

D) If the demand D is given by $D=12+4p-p^2$. Find the elasticity of demand when p=3 (5)

E) The total cost of producing x articles is given by C=20+4x and the total revenue from x articles is given by $R=30x-x^2$. Find the number of articles (x) which maximizes the profit. (5)

Q.2) Attempt **any four** from the following:

A) At what rate will the simple interest on Rs 15000 for 4years be equal to the simple interest on Rs 16000 for 3 years at 10% p.a.? (5)

B) Find the amount on maturity at the end of 2 years of Rs 30000 deposited at 10% p.a. compounded half yearly. (5)

C) Find the present value of Rs 50000 required after 3 years at 6% p.a. compounded annually. (5)

D) What amount would be accumulated at the end of 3 years if an annuity of Rs 20000/- is deposited at the end of each year? The rate of interest is 10% p.a. compounded yearly. (5)

E) Manoj takes a loan of Rs 80000 to be repaid in 4 EMI's at 12% p.a. by reducing balance interest rate. Find the Equated Monthly Instalments (EMI) (5)

3D549360974E4E671020DF1FB832D155

SECTION II

Q.3 Attempt **any four** from the following

A) Find correlation coefficient between X and Y, given that, n=25, $\sum x$= 75, $\sum y$=100, $\sum x^2$=250, $\sum y^2$=500, $\sum xy = 325$ (5)

B) Six participants in a music competition were assigned score by two judges X and Y as follows: (5)

X	54	61	44	32	24	12
Y	64	25	15	36	40	56

Compute Spearman's rank correlation coefficient between X and Y.

C) From the following data, obtain the yield when the rainfall is 30 inches. The correlation coefficient between rain and yield is 0.8 (5)

	Rainfall(inches)	Yield (per acre)
Mean	27	40
Standard Deviation	3	6

D) It is known that the two regression equations are 2x+3y-66=0 and 2x+y-38=0. Find the mean value of x and y. Also find the correlation coefficient between X and Y. (5)

E) Write a short note on Scatter diagram. (5)

Q.4 Attempt **any four** from the following

A) Calculate Fisher's price index number from the following data: (5)

Commodity	p_0	q_0	p_1`	q_1
A	9	5	15	5
B	8	10	12	11
C	4	6	5	6
D	1	4	2	8

B) Find three yearly moving averages for the following data: (5)

Year	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sales (Lakh Rs)	15	17	22	30	25	27	35

3D549360974E4E671020DF1FB832D155

C) Find Cost of living index number for the year 2017 using Family Budget method. (5)

Commodity	Price (Rs/Kg) (2015)	Price (Rs/Kg) (2017)	Weightage
Wheat	32	40	20
Rice	25	30	10
Dal	40	55	5
Salt	3	4	7
Vegetables	8	14	8

D) Fit a trend line by method of least square. (5)

Years	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Sales(in thousands)	12	30	56	15	24	34	40

E) Explain components of time series. (5)

Q.5 Attempt **any four** from the following

(A) 30% of the students in the class are girls. Find the probability that a randomly selected group of 5 students include 3 girls. (5)

(B) A random variable X follows poison distribution with mean=2. Find the probability of
i) 0 success ii) at most 2 successes (e^{-2}=0.135) (5)

(C) State the properties of normal distribution. (5)

(D) The probability that a student is a swimmer is 4/5. Out of 5 students selected find the probability that i) 4 are swimmers ii) 1 or less are swimmers (5)

(E) The weekly wages of 8000 workers are normally distributed with mean Rs 770 and S.D. Rs 70. Find the no. of workers whose wages below Rs700 (area between z=0 and z=1 is 0.3413) (5)

****

3D549360974E4E671020DF1FB832D155

QP Code : 04014

(2½ Hours) **[Total Marks : 75**

N.B. : (1) **All** questions are **compulsory**.
(2) **Figures** to the **right** indicate **full** marks

1. (a) Choose the correct alternative (any **eight**) :- **(08)**
   (i) _____ means the integration of national economy with the world economy.
   (Liberalisation, Privatisation, Globalisation)
   (ii) Maximum number of farmers' suicides have occured in the state of _____.
   (Madhya Pradesh, Andhra Pradesh, Maharashtra)
   (iii) Right to Freedom is enumerated in Article _____ of Indian constitution.
   (17, 18, 19)
   (iv) _____ is the study of all living systems in relation to their envireonment.
   (Ecology, Biology, Physiology)
   (v) Human Rights are _____.
   (absolute, inalienable, revocable)
   (vi) The General Assembly adopted UDHR on 10th December, _____.
   (1945, 1948, 1950)
   (vii) Working with the farmers by corporate firms and sharing the profit is known as _____.
   (Contract farming, Corporate farming, Private farming)
   (viii) Acid Rain is one of the harmful effects of _____pollution.
   (Air, Water, Noise)
   (xi) _____ is a term used to describe positive stress.
   (Eustress, Distress, Hyperstress)
   (x) Hassels of everyday life are _____ stressors.
   (Individual, Organisational, Background)

   (b) State whether the following statements are **True** or **False** (any **seven**) : **(07)**
   (i) Progressive elimination of government control over economic activities is known as liberalisation.
   (ii) Globalisation has resulted in increase of ratio of contractual workers to total workers.
   (iii) Article 22 of Indian constitution abolishes untouchability.
   (iv) Articles 3-16 of UDHR proclaim economic, social and cultural rights.
   (v) Prejudice leads to in formation of stereotypes.
   (vi) Freedom of speech and expression is an absolute right.
   (vii) Primary producers are small living beings such as bacteria, insects and fungi in the ecosystem.
   (viii) Public participation is one of the guiding prinicples of sustainable development.
   (ix) Lack of civic amenities is an individual stressor.
   (x) Choice between two negative altermatives is known as approach-approach conflict.

[TURN OVER

1DEB64FF7FD07392722DB4E61C7E1B60

2. Explain the benefits and limitations of economic liberalisation in India. **(15)**

OR

2. 'Globalisation and privatisation have provided innumerable employment oppurtanities in India'. Discuss.

3. Define 'Human Rights' and discuss the origin and evolution of human rights from ancient to modern period. **(15)**

OR

3. Discuss the characteristics of Fundamental Rights enshrined in our Constitution and examine the constitutional provisions which guarantee Right to Constitutional Remedies.

4. Examine the various factors responsible for environmental degradation. **(15)**

OR

4. Explain the concept of socialization and examine how the agents of socialization play an important role in the development of individual.

5. Explain the various types of conflict and elaborate the startegies for coping with conflicts. **(15)**

OR

5. Write short notes on (any **three**) :–
   (a) Causes of Migration
   (b) Significance of UDHR
   (c) Components of suitainable development
   (d) Maslow's theory of self-actualization
   (e) Causes of Stress.

(मराठीरूपांतर)

(२$^{१}/_{२}$ तास) **(एकूण गुण : ७५**

सूचना : (१) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.
(२) **उजवी**कडील अंक **पूर्ण** गुण दर्शवतात.
(३) **आवश्यकता** वाटल्यास **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. (अ) योग्य पर्याय लिहा (कोणतेही **आठ**) :– **(८)**

(१) जागतिक अर्थव्यवस्थेशी राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेच्या होणाऱ्या एकत्रिकरणाच्या प्रक्रियेला –––––––– म्हणतात.
(उदारीकरण, खाजगीकरण, जागतिकीकरण)

(२) शेतकऱ्यांच्या सर्वात जास्त आत्महत्या –––––– या राज्यात झाल्या आहेत.
(मध्य प्रदेश, आंध्र प्रदेश, महाराष्ट्र)

(३) भारतीय राज्यघटनेत स्वातंत्र्याचा हक्क कलम –––––– मध्ये अनुस्यूत आहे.
(१७, १८, १९)

(४) सर्व जीवांचा त्यांच्या पर्यावरणाशी असलेल्या संबंधाचा अभ्यास म्हणजे ––––––.
(पर्यावरणशास्त्र, जीवशास्त्र, शरीरशास्त्र)

[TURN OVER

1DEB64FF7FD07392722DB4E61C7E1B60

(५) मानवी हक्क –––––––– आहेत.
(अमर्यादित, अतूट, काढून घेता येण्या जोगे)

(६) आमसभेने मानवी हक्क जाहीरनामा १० डिसेंबर ––––– रोजी संमत केला.
(१९४५, १९४८, १९५०)

(७) शेतकऱ्यांच्या सहकार्याने उद्योगधंद्यांनी केलेली शेती आणि त्यातून मिळालेला नफा वाटून घेण्याच्या पद्धतीला –––––––– म्हणतात.
(कंत्राटी शेती, उद्योगी शेती, खाजगी शेती)

(८) आम्लवर्षा हा ––––– प्रदुषणाचा घातक परिणाम आहे.
(हवा, पाणी, ध्वनी)

(९) सकारात्मक ताणाला ––––––– हे नाव आहे.
(युस्ट्रेस, निराशा, अतीतणाव)

(१०) दैनंदिन जीवनातल्या समस्यांना –––––––– ताणकारक असे म्हणतात.
(वयक्तिक, संघटनात्मक, पार्श्व)

(ब) खालील विधाने **चूक** की **बरोबर** ते लिहा (कोणतेही **सात**) :– **(७)**

(१) आर्थिक व्यवहारांवरचे सरकारी नियंत्रण टप्प्याटप्प्याने कमी होण्याला उदारीकरण म्हणतात.
(२) जागतिकीकरणामूळे कंत्राटी कामगारांच्या प्रमणात (एकूण कामगारवर्गाच्या संदर्भात) वाढ झाली आहे.
(३) राज्यघटनेच्या कलम २२ अनुसार अस्पृश्यतेचे निर्मूलन झाले आहे.
(४) मानवी हक्क जाहीरनाम्याच्या कलम ३ ते १६ मध्ये आर्थिक, सामाजिक आणि सांस्कृतिक हक्क अनुस्यूत आहेत.
(५) पूर्वग्रहांचे पर्यावसन चाकोरीबद्ध विचारात होते.
(६) अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य हा अमर्यादित हक्क आहे.
(७) जिवाणू, कीटक आणि बुरशी हे पर्यावरणातील प्राथमिक उत्पादक आहेत.
(८) लोकसहभाग हे शाश्वत विकासाचे एक महत्त्वाचे तत्त्व आहे.
(९) नागरी सुविधांच्या अभावामुळे वयक्तिक ताण निर्माण होतो.
(१०) दोन नकारात्मक पर्यायांमधील निवड हा दृष्टिकोन–दृष्टिकोन–संघर्ष आहे.

२. भारतात आर्थिक उदारीकरणाचे फायदे आणि मर्यादा स्पष्ट करा. **(१५)**

किंवा

२. 'जागतिकीकरण आणि खाजगीकरणामुळे भारतात रोजगाराच्या भरपूर संधी उपलब्ध झाल्या आहेत.' चर्चा करा.

३. 'मानवी हक्कांची' व्याख्या करून त्यांच्या, प्राचीन ते आधुनिक काळापर्यंतच्या उत्क्रांतीची चर्चा करा. **(१५)**

किंवा

३. भारतीय राज्यघटनेतील मूलभूत हक्कांच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा आणि घटनात्मक संरक्षणाच्या हक्काचे परीक्षण करा.

[TURN OVER

1DEB64FF7FD07392722DB4E61C7E1B60

४. पर्यावरण ऱ्हासाला कारणीभूत असलेल्या वेगवेगळ्या कारणांचे परीक्षण करा. **(१५)**

किंवा

४. सामाजिकीकरण ही संकल्पना स्पष्ट करा. व्यक्तीच्या विकासात सामाजिकीकरणाचे घटक काय भूमिका बजावतात ते स्पष्ट करा.

५. संघर्षाचे प्रकार स्पष्ट करा आणि संघर्षांना सामारे जाण्यासाठी करायच्या युक्त्यांची चर्चा करा. **(१५)**

किंवा

५. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही **तीन**) :-

(अ) स्थलांतराची कारणे
(ब) मानवी हक्क जाहीरनाम्याचे महत्त्व
(क) शाश्वत विकासाचे घटक
(ड) मॅस्लॉचा आत्मपूर्वीचा सिद्धांत
(क) ताणाची कारणे.

1DEB64FF7FD07392722DB4E61C7E1B60

Q.P. Code : 32365

[Time: Three Hours] **[Marks:100]**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B:
1. All questions are compulsory.
2. Draw diagram/maps wherever necessary.
3. Figures to the right indicated full marks.
4. Attach the maps to your answer paper.

Q. 1 A) On the outline map of Mumbai supplied to you marks and name the following. (10)
a) A vegetable and fruit market.
b) A slum area
c) A beach in Mumbai
d) A cave in northern part of Mumbai.
e) Airport
f) An area of bird sanctuary
g) A railway junction on central railway line
h) A dockyard in Mumbai
i) Any one religious center
j) A solid waste dumping yard

Q. 1 B) On the outline map of Konkan supplied to you mark and name the following. (10)
a) Ratnagiri district
b) A port in Sindhudurg district
c) A ghat in Raigad district
d) A centre of fruit canning
e) A fort in Thane district
f) A hill station in Raigad district
g) Any one Hot spring
h) An earthquake prone area
i) Flood prown area
j) A beach in Ratnagiri district

Q. 2 A) What is meant by waste? Elaborate different sources of waste generation. (10)
B) Describe different methods of waste management with specific reference to domestic waste. (10)

OR

C) Explain the present solid waste management methods practiced in Mumbai.
D) State the role of citizens in controlling solid waste generation in rural environment.

Q. 3 A) What is meant by land desertification? Explain different causes and effects of desertification. (10)
B) Define hunger. State different factors of food security in developing region. (10)

OR

C) What is meant by global warming? Explain different causes and impacts of global warming. (10)
D) State different causes of water pollution. How can we reduce pollution of water?

Q. 4 A) State the importance of tourism, with special reference to developing region. (10)
B) Elaborate the challenges faced by India in tourism section. (10)

OR

Q. 4 C) What are the advantages of ecotourism in India? (10)
D) State in brief different economic, socio-cultural advantages and disadvantages of tourism. (10)

52D665BA610210D6637CEC2F49E90DBA

Q.P. Code : 32365

Q. 5 A) 'Chipko Movement' is one of the earliest environmental movement in India – elaborate. (10)

B) Explain any five environmental protection laws in India. (10)

OR

C) State the relevance of environmental management towards sustainable development. (10)

D) How do the principles of International standard organization (ISO) help in maintain quality of environment? (10)

****

52D665BA610210D6637CEC2F49E90DBA

Q.P. Code : 32365

[**वेळ : ३ तास**] [**गुण : १००**]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना :
1. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.
2. आवश्यक तेथे नकाशे आणि आकृत्या काढा.
3. उजव्या बाजूकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
4. नकाशा पुरवणी उत्तरपत्रिकेस जोडा.
5. इंग्रजीतील प्रश्नपत्रिका मुळ मानवी.

प्र.१.अ) तुम्हाला पुरविलेल्या मुंबईच्या नकाशा आराखड्यात खालील बाबी दाखवा व नावे द्या. **१०**

अ) एक फळे आणि भाजी बाजार
ब) एक झोपडपट्टी विभाग
क) मुंबईतील एक चौपाटी
ड) मुंबईच्या उत्तरभागातील एक गुहा
इ) विमानतळ
फ) पक्षी अभयारण्य विभाग
ग) मध्य रेल्वेवरील जंक्शन
ह) मुंबईतील एक गोदी
ई) एक धार्मिक स्थळ
ज) धन कचरा प्रेषण केंद्र (डपिंग)

ब) तुम्हाला पुरविलेल्या कोकणाच्या नकाशा आराखड्यात खालील बाबी दाखवा व नावे द्या. **१०**

अ) रत्नागिरी जिल्हा
ब) सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील एक बंदर
क) रायगड जिल्ह्यातील एक घाट
ड) फळ प्रक्रियाकेंद्र
इ) ठाणे जिल्ह्यातील एक किल्ला
फ) रायगड जिल्ह्यातील थंड हवेचे ठिकाण
ग) कोणताही एक उष्ण पाण्याचा झरा
ह) भूकंप प्रवण क्षेत्र
ई) पुर प्रवण क्षेत्र
ज) रत्नागिरी जिल्ह्यातील चौपाटी

प्र.२. अ) 'कचरा' म्हणजे काय? कचरा निर्मितीचे विविध स्त्रोत सांगा. **१०**

ब) घरघुती कचऱ्याच्या अनुरोधाने कचरा व्यवस्थापनाच्या विविध पद्धतींचे विवेचन करा. **१०**

किंवा

क) मुंबईतील प्रचलित असलेल्या घनकचरा व्यवस्थापनाच्या पद्धती सांगा. **१०**

ड) ग्रामीण पर्यावरणामधील घनकचरा निर्मिती नियंत्रित करण्यामध्ये नागरिकांची भूमिका स्पष्ट करा. **१०**

52D665BA610210D6637CEC2F49E90DBA

Q.P. Code : 32365

प्र.३ अ) जमिनींचे वाळवंटीकरण म्हणजे काय? वाळवंटी करणाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा. **१०**

ब) 'उपासमार' या शब्दाची व्याख्या द्या. विकसनशील प्रदेशा मधील अन्नसुरक्षेचे विविध घटक सांगा. **१०**

किंवा

क) जागतिक तापमान वाढ म्हणजे काय? जागतिक तापमान वाढीची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा. **१०**

ड) जलप्रदूषणाची विविध कारणे सांगा. जलप्रदूषण आपण कसे कमी करू शकतो?. **१०**

प्र.४ अ) विकसनशिल प्रदेशाच्या अनुरोधाने पर्यटनाचे महत्व स्पष्ट करा. **१०**

ब) पर्यटन क्षेत्रामध्ये भारताला येणाऱ्या विविध आव्हानांचे विविचन करा. **१०**

किंवा

क) भारतातील निसर्ग किंवा पर्यावरणीय पर्यटनाचे फायदे कोणते? **१०**

ड) पर्यटनाचे आर्थिक, सामाजिक व सांस्कृतिक फायदे व तोटे थोडक्यात सांगा. **१०**

प्र.५ अ) "चिपको चळवळ" भारतातील एक आद्य पर्यावार्णीय चळवळ मानली जाते. विशद करा. **१०**

ब) भारतातील कोणतेही पाच पर्यावरण संरक्षण कायदे स्पष्ट करा. **१०**

किंवा

क) शाश्वत विकासाच्या संदर्भात पर्यावरणीय व्यवस्थापनाचे महत्व सांगा. **१०**

ड) पर्यावरणाचा दर्जा राखण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय नामांकने संस्थेची तत्वे (I.S.O) कशी उपयोगी पडतात ते सांगा. **१०**

****

Q.P. Code : 32365

Que 01 A Seat Number _____ Sign of Invigilator _____

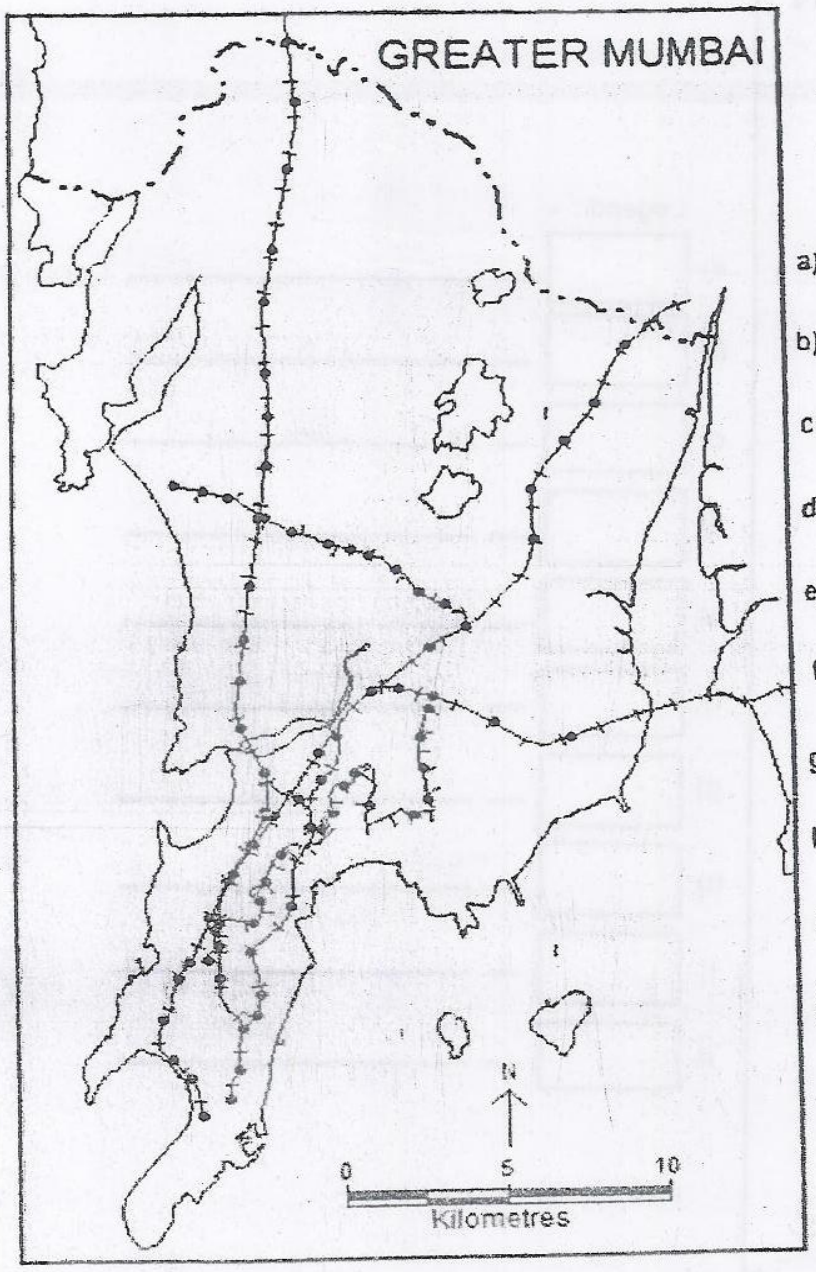

Legend -

a) _____

b) _____

c) _____

d) _____

e) _____

f) _____

g) _____

h) _____

i) _____

j) _____

52D665BA610210D6637CEC2F49E90DBA

Q.P. Code : 32365

Que. 01 B Seat Number : _____ Sign of Invigilator : _____

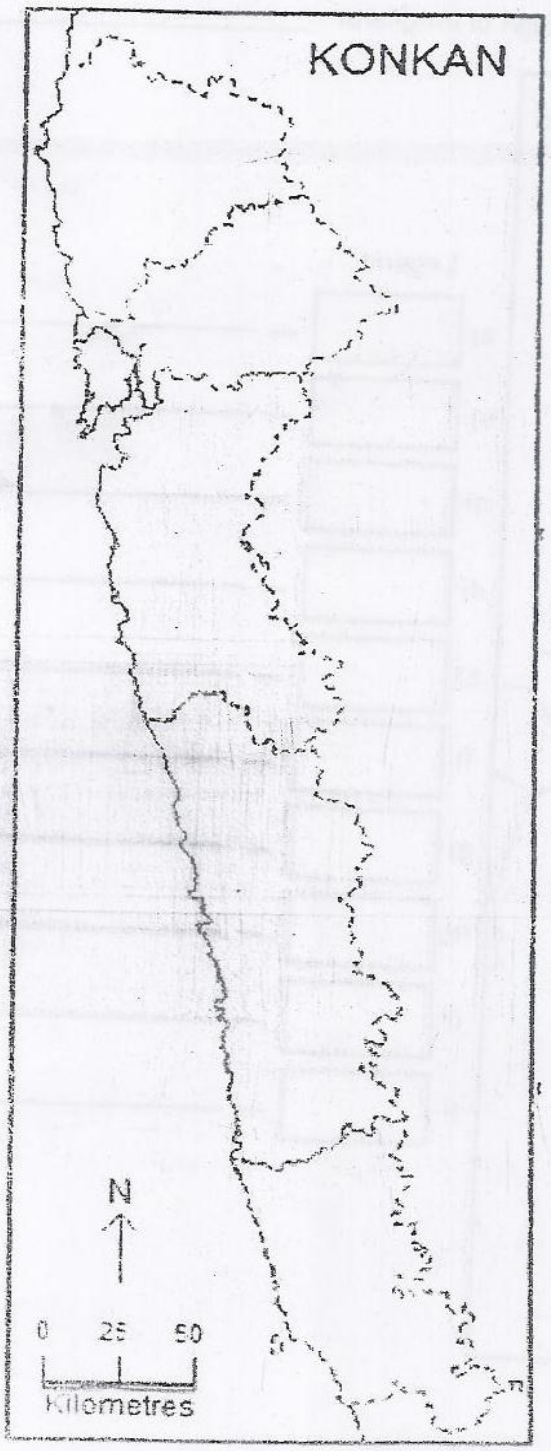

Legend : -

a) _____

b) _____

c) _____

d) _____

e) _____

f) _____

g) _____

h) _____

i) _____

j) _____

52D665BA610210D6637CEC2F49E90DBA

[Time: 3 Hours] **[Marks:100]**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. Figures to the right indicate full marks
2. All questions are compulsory

Q. 1 A) Fill in the blanks with the appropriate option given in the bracket: (Any 10) **(10)**

1) Services ..... be stored for future sale.
(Can , cannot , should)
2) . ..... is the first stage in service development cycle.
(Market testing, Review, Idea generation)
3) Services do not have material form and therefore they are.....
(Inseparable, inconsistent, intangible)
4) Automatic vending machine is an example of. .....
(Store format, non Store format , online store)
5) ..... offers several brands across a single product category..
(Multi brand outlet, Single brand outlets, BPO)
6) ..... a mall refers to allotting floors on the basis of category.
(Positioning, Advertising, Zoning)
7) ..... is a business management software that a company can use to collect, store manage and interpret data.
(ERP, KPO, BPO)
8) Use of. ..... card result in debt for the user.
(Debit , credit , ATM)
9) ..... allows customers of bank to conduct banking transactions through website of bank.
(Online banking ,Offline banking, Transaction banking)
10) E-Commerce permits ..... reach.
(Local , regional, global)
11) In e-commerce there is ..... investments on the part of the seller.
(Lower, higher, no)
12) India's E-commerce market is mainly dominated by ..... areas.
(Rural, urban, agriculture)

Q. 1 B) State whether the following statements are true or false. **(Any 10)** **(10)**

1) Service performance may differ from one service provider to the other
2) Marketing research has no significance in service development.
3) In services marketing there is a need for interaction between the service provider and the customer.
4) The unorganised retailing has to bear high operating costs.
5) In retail sector heavy investments have been made by corporates such as Tata and Birla
6) Departmental Store is a form of non Store format
7) LPO involves Outsourcing of legal work
8) There is no difference between credit card and debit card
9) Indian Insurance sector includes private insurance firms also.
10) In online shopping, customer can make payment only by internet banking.
11) C2C is a type of e-commerce ,where customers sells to another customer through the Inrernet.
12) Indian firms do not face any issues with reference to transition to e-commerce.

CEA1479B4C95F56991763FEF65240897

Q. 2 Answer the following**: (Any 2)** **(15)**

1) Define service. Describe its classification.
2) Explain the elements of marketing mix for services.
3) Explain the Strategies for managing capacity and demand.

Q. 3 Answer the following: **(Any 2)** **(15)**

1) Distinguish between organized retailing and unorganized retailing.
2) Describe the guidelines for store planning with reference to design and layout.
3) What are the challenges faced by retail sector in India.

Q. 4 Answer the following: **(Any 2)** **(15)**

1) What is KPO? Explain its merits.
2) Explain advantages and disadvantages of debit card.
3) Describe various elements of logistics network.

Q. 5 Answer the following: **(Any 2)** **(15)**

1) What is E-commerce? Explain its features.
2) Explain Business to Consumer (B2C) model of e-commerce in detail.
3) Explain advantages of online marketing research.

Q. 6 Write short notes on: **(Any 4)** **(20)**

1) Customer Expectations of services
2) Challenges in the service sector
3) Retail Franchising
4) BPO
5) Internet Banking
6) Business to Business (B2B) transactions.

****

CEA1479B4C95F56991763FEF65240897

[**वेळ: ३ तास**] [**गुण:१००**]

मराठी रुपांतर

सूचना: 1. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3. इंग्रजी प्रश्नपत्रिका प्रमाण मानवी.

प्र. १ अ) कंसातील योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. **(कोणत्याही दहा)** **(१०)**

१) भविष्यातील विक्रीकरिता, सेवांचा साठा_____.
(करू शकतो, करू शकत नाही, केला पाहिजे)

२) _____ हा सेवा विकास चक्रातील पहिला टप्पा आहे.
(बाजारपेठ चाचणी, आढावा, कल्पना निर्मिती)

३) सेवांना मूर्त स्वरूप नसते आणि म्हणून त्या_____असतात.
(अविभाज्य, विसंगत, अदृश्य)

४) स्वयंचलित विक्रीयंत्र हे _____चे उदाहरण आहे.
(दुकान आधारित किरकोळ व्यापार, दुकानाशिवाय किरकोळ व्यापार, ऑनलाईन दुकान)

५) एकच वस्तू प्रवर्गाद्वारे, _____ मधून विविध ब्रँन्डस पुरविले जातात.
(अनेक ब्रँन्ड दुकान, एकच ब्रँन्ड दुकान, BPO)

६) प्रवर्गानुसार मॉलच्या मजल्यांची विभागणी म्हणजे मॉलचे _____ होय.
(स्थाननिर्धारण, जाहिरात, क्षेत्रनिश्चिती)

७) _____ हे व्यवसाय व्यवस्थापनाचे सॉफ्टवेअर आहे ज्यात कंपनी डेटा मिळवते, साठविते, अर्थ लावते व त्याचे व्यवस्थापन करते. (ERP, KPO, BPO)

८) _____ कार्डच्या वापरामुळे, वापरकर्त्यास कर्ज सुविधा मिळते.
(डेबिट, क्रेडीट, ATM)

९) _____ बँकेच्या वेबसाईटद्वारे, बँकिंग व्यवहार करण्यासाठी ग्राहकांना परवानगी देते.
(ऑनलाईन बँकिंग, ऑफलाईन बँकिंग, व्यवहार बँकिंग)

१०) ई-कॉमर्समुळे _____ पोहोच शक्य आहे.
(स्थानिक, प्रादेशिक, जागतिक)

११) ई-कॉमर्स मध्ये, विक्रेत्याच्या बाजूने_____गुंतवणूक असते.
(किमान, कमाल, अजिबात नाही)

१२) भारतातील ई-कॉमर्स बाजारपेठेचा प्रभाव मुख्यत्वे _____ क्षेत्रात आहे.
(ग्रामीण, शहरी, शेती)

प्र. १ ब) खालील विधाने सत्य कि असत्य ते सांगा. **(कोणतीही दहा)** **(१०)**

१) एका सेवा पुरवठादारापेक्षा दुसऱ्याच्या सेवेची कामगिरी वेगळी असू शकते.
२) सेवा विकासामध्ये, विपणन संशोधनास काहीच महत्व नसते.
३) सेवा विपणनामध्ये, सेवा पुरवठादार आणि ग्राहक यांच्यामध्ये संवाद गरजेचा असतो.
४) असंघटीत किरकोळ व्यापारास, दैनंदिन कामकाजाचा जास्तीचा खर्च सहन करावा लागतो.

CEA1479B4C95F56991763FEF65240897

५) किरकोळ व्यापार क्षेत्रामध्ये, टाटा व बिर्लासारख्या कॉर्पोरेटसनी भरपूर गुंतवणूक केलेली आहे.
६) विभागीय दुकान हे दुकानाशिवाय किरकोळ व्यापार पद्धतीचा प्रकार आहे.
७) LPO मध्ये कायदेविषयक काम बाहेर करण्यासाठी दिले जाते.
८) क्रेडीट कार्ड व डेबिट कार्डमध्ये काहीही फरक नाही.
९) भारतीय विमा क्षेत्रामध्ये, खाजगी विमा संस्थाचासुद्धा समावेश होतो.
१०) ऑनलाईन शॉपिंगमध्ये, ग्राहक फक्त इंटरनेट बँकिंगच्या माध्यमातून पैसे अदा करू शकतात.
११) ई-कॉमर्सच्या C2C प्रकारामध्ये, इंटरनेटच्या माध्यमातून ग्राहक इतर ग्राहकांना माल विकतात.
१२) ई-कॉमर्सच्या संक्रमणासंबंधी, भारतीय उद्योगांना कोणत्याही अडचणींना सामोरे जावे लागत नाही.

प्र. २ **कोणत्याही दोहोंची** उत्तरे द्या. **(१५)**

१) सेवेची व्याख्या द्या. त्याच्या वर्गीकरणाचे वर्णन करा.
२) सेवेच्या विपणन मिश्राचे घटक स्पष्ट करा.
३) सेवेची क्षमता व मागणीचे व्यवस्थापन करण्यासाठीची व्यूहरचना स्पष्ट करा.

प्र. ३ **कोणत्याही दोहोंची** उत्तरे द्या. **(१५)**

१) संघटीत किरकोळ व्यापार व असंघटीत किरकोळ व्यापार यातील फरक लिहा.
२) दुकान नियोजनाच्या, डिझाईन व अंतर्गत रचनेसंबंधीच्या मार्गदर्शक तत्वांचे वर्णन करा.
३) भारतातील किरकोळ क्षेत्रास कोणत्या आव्हानांना सामोरे जावे लागते?

प्र. ४ **कोणत्याही दोहोंची** उत्तरे द्या. **(१५)**

१) KPO म्हणजे काय? त्याचे फायदे स्पष्ट करा.
२) डेबिट कार्डाचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.
३) लॉजिस्टिक्स नेटवर्कचे विविध घटक सांगा.

प्र. ५ **कोणत्याही दोहोंची** उत्तरे द्या. **(१५)**

१) ई-कॉमर्स म्हणजे काय? त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
२) ई-कॉमर्सचा व्यवसाय ते ग्राहक (B2C) नमुना सखोलपणे स्पष्ट करा.
३) ऑनलाईन विपणन संशोधनाचे फायदे स्पष्ट करा.

प्र. ६ थोडक्यात टीपा लिहा. **(कोणत्याही चार)** **(२०)**

१) सेवेबद्दल ग्राहकांच्या अपेक्षा
२) सेवा क्षेत्रातील आव्हाने
३) प्रतिनिधीमार्फत किरकोळ व्यापार
4) BPO
5) इंटरनेट बँकिंग
६) व्यवसाय ते व्यवसाय (B2B) व्यवहार

****

CEA1479B4C95F56991763FEF65240897

Time: 3Hours Marks: 100

N B. 1. All Questions are compulsory. 2. All questions have internal choice.
3. Draw neat diagrams wherever necessary. 4. Use of simple calculator is permitted.
5.Figures to the right indicate full marks.

1. A) Choose the most suitable answer from the given options and rewrite the statements (any **Ten**) (10)

i. Which of the following does not determine the structure of a market ?.
a) Nature of commodity b) Number of sellers
c) Use of selling cost d) None of these

ii. A competitive firm will maximize profit at the level of output at which Marginal revenue equals
a) Average cost b) Average variable cost
c) Total cost d) Marginal cost

iii. Demand for a monopoly firm's product is
a) Perfectly inelastic b) Perfectly elastic
c) Relatively inelastic d) Relatively elastic

iv. Selling cost helps a firm under Monopolistic competition
a) To increase demand for the product b) To widen the market
c) To create awareness of the product d) All of these

v. Which of the following is not a pattern of Oligopoly behaviour
a) Price war b) Non price competition
c) Price leadership d) Price control

vi. Firms in Oligopoly market have a _____ demand curve
a) Horizontal b) Vertical
c) Indeterminate d) Discontinuous

vii. Which of the following is not an objective of price policy ?
a) Survival b) Profit
c) Market share d) None of these

viii. Price discrimination is generally practiced under
a) Perfect competition b) Monopoly
c) Monopolistic competition d) Oligopoly

ix. Which of the following is a determinant of price ?
a) Market structure b) Objectives of the firm
c) Government policies d) All of these

x. A project indicates investment in
a) A new business b) Expansion of existing business
c) Both of these d) Neither of these

xi. Capital budgeting relates to
a) Pricing of products b) Borrowing of funds
c) Long term investment d) Short term investment

xii. A project is more likely to be accepted if the Discounted Present Value is
a) More than investment b) Less than investment
c) Equal to investment d) Equal to Zero

1. B) State whether the following statements are true or false (any **Ten**) (10)

i. A market is a well-defined geographical area where buyers and sellers meet.
ii. Under Perfect competition, average revenue is always equal to marginal revenue.
iii In Monopoly, the firm and industry are one and the same.

B25912C301BFF347F1A28BC8B671318E

iv. A firm under Monopolistic competition produces less than optimum output.
v. Cartel helps to avoid cut throat competition among Oligopoly firms.
vi. Oligopoly market experiences price flexibility.
vii. Full cost pricing ensures reasonable profit.
viii Discriminatory pricing is practiced in a competitive market.
ix Complementarity is a form of product interrelationship.
x Investment decisions have only short term implications.
xi Capital budgeting ensures better utilization of resources.
xii Pay back period is the ratio of initial investment to Annual cash flow.

2. Attempt **A and B** or **C and D**

A) Discuss the characteristics of a perfectly competitive market. (8)
B) Explain firm's equilibrium under monopoly in the short run. (7)

OR

C) Discuss the short run equilibrium of a firm under perfect competition with differential cost conditions. (8)
D) Describe the different sources of Monopoly power. (7)

3. Attempt **A and B** or **C and D**

A) Explain the following features of Monopolistic Competition (8)
i) Product differentiation ii) Group of firms
B) Discuss the "kinked demand curve" model of Oligopoly pricing (7)

OR

C) "A firm under Monopolistic competition tends to earn normal profit in the long run" - Discuss (8)
D) Describe the salient features of Oligopoly market (7)

4. Attempt **A and B** or **C and D**

A) i) Explain briefly full cost pricing (4)
ii) Using the following information, calculate the full cost price (4)
Average Fixed cost: Rs. 500, Average Variable cost: Rs.100,
Expected profit margin: 12%
B) Explain, with the help of a diagram, monopoly equilibrium with price discrimination (7)

OR

C) Explain, with an example, Transfer pricing without external market (8)
D) Discuss pricing of multiple products (7)

5. Attempt **A and B** or **C and D**

A) Elaborate the significance of Capital Budgeting (8)
B) A Business firm has to choose between five alternative projects, all of which will involve the same expenditure of Rs. 5,00,000. The average annual return expected from these projects are as follows :

Project	I	II	III	IV	V
Average Annual Return(Rs.)	100000	200000	125000	175000	150000

Using Pay Back Period criterion, select the most suitable project. Justify your answer. (7)

OR

C) A company wants to invest Rs. 10,00,000 in a new project. The project is expected to give a return of Rs. 2,50,000 per year over a period of 5 years.
i) Calculate the Discounted present value (rate of discount 10%) (5)
ii) Find out the Net Present Value (1)
iii) Comment on the profitability of the project (2)

B25912C301BFF347F1A28BC8B671318E

D) Explain the Internal Rate of Return criterion of investment appraisal (7)

6. Comment on the following (20)
A) "A firm in the short run may incur losses and still continue in business"
B) "Selling cost is a necessary evil under imperfect competition"

OR

6. Write notes (Any **Four**) (20)
i) Market structure
ii) Non price competition
iii) Excess capacity
iv) Dumping
v) Marginal cost pricing
vi) Steps in capital budgeting

B25912C301BFF347F1A28BC8B671318E

[वेळ: ३ तास] **[गुण: १००]**

सूचना: **१. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.**
२. प्रत्येक प्रश्नासाठी अंतर्गत पर्याय आहेत .
३. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा .
४. साधा गणकयंत्र वापरण्यास परवानगी आहे .
५. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात .

प्र .१ अ) दिलेल्या पर्यायामधून सर्वात योग्य उत्तराची निवड करा आणि विधाने पुन्हा लिहा .**(कोणतेही दहा)** **१०**

i) खालीलपैकी कोणते घटक बाजाराची रचना निश्चित करत नाहीत .
अ) वस्तुंची संख्या ब) विकृेत्यांची संख्या
क) विक्री खर्चाचा वापर ड) यापैकी कोणतेही नाही

ii) स्पर्धात्मक पेढी ज्या उत्पादन पातळीला नफा महत्वम करेल जेव्हा सीमांत प्राप्ती =_____
अ) सरासरी खर्च ब) सरासरी बदलता खर्च
क) एकूण खर्च ड) सीमांत खर्च

iii) मक्तेदारी पेढीच्या उत्पादनासाठी मागणी वक्र आहे _____.
आ)पूर्ण अलवचिक ब) पूर्ण लवचिक
क) सापेक्ष अलवचिक ड) सापेक्ष लवचिक

iv) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेअंतर्गत विक्री खर्च पेढीला मदत करतो _____.
अ) उत्पादनासाठी मागणी वाढविण्यासाठी .
ब) बाजाराचा विस्तार करण्यासाठी
क) उत्पादनविषयी जाणीव निर्माण करण्यासाठी
ड) वरीलपैकी सर्व

v) खालीलपैकी कोणते घटक अल्पाधिकार वर्तवणूकीची पद्धत नाही?
अ) किंमत युद्ध ब) बिगर किंमत स्पर्धा
क) किंमत नेतृत्व ड) किंमत नियंत्रण

vi) अल्पधिकार बाजारातील पेढ्यांच्या मागणी वक्र आहे _____ .
आ)क्षितिज समांतर ब) सरळ उभा
क) अनिश्चित ड) तुटक

vii) खालीलपैकी कोणते किंमत धोरणाचे उद्दिष्ट नाही आहे ?
अ) टिकून राहणे ब) नफा
क) बाजार हिस्सा ड) कोणतेही नाही

B25912C301BFF347F1A28BC8B671318E

viii) मूल्य विभेद सर्वसाधारणपणे _____ अंतर्गत अवलंबिला जातो .

अ) पूर्ण स्पर्धा ब) मक्तेदारी

क) मक्तेदारी युक्त ड) अल्पाधिकार

ix) खालीलपैकी कोणता घटक मूल्य निर्धारक आहे ?

अ) बाजार रचना ब) पेढीची उद्दिष्टये

क) शासकिय धोरणे ड) वरीलपैकी सर्व

x) एक प्रकल्प _____ मध्ये गुंतवणूक दर्शवितो .

अ) नवीन उद्योगात ब) अस्तित्वात असलेल्या बाजाराचा विस्तार

क) वरीलपैकी दोन्ही ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही

xi) भांडवली अंदाजपत्रक _____ शी संबंधित आहे .

अ) उत्पादनाची किंमती ब) निधी /कर्ज घेणे

क) दीर्धकालीन गुंतवणूक ड) अल्पकालीन गुंतवणूक

xii) एखादा प्रकल्प साधारणपणे स्वीकारला जातो जर वटवणूकीचे वर्तमान मूल्य _____असेल.

अ) गुंतवणूकीपेक्षा अधिक ब) गुंतवणुकी पेक्षा कमी

क) गुंतवणूकीच्या समान ड) शून्याच्या समान

प्र .१ ब) खालील विधाने चूक की बरोबर ते सांगा .**(कोणतेही दहा)** **१०**

i. बाजार म्हणजे असा भौगालिक भाग जेथे खरेदीदार व विक्रेते एकत्र येतात .

ii. पूर्ण स्पर्धेअंतर्गत सरासरी प्राप्ती सीमांत प्राप्तीच्या समान असते .

iii. मक्तेदारीमध्ये उद्योग आणि पेढी एकच असतात .

iv. मक्तेदारीयुक्त स्पर्धाअंतर्गत पेढी पर्याप्त उत्पादनापेक्षा कमी उत्पादन उत्पादित करते .

v. संगनमत गट (Cartel) अल्पाधिकार पेढ्यांमधील गळे कापू स्पर्धा टाळण्यासाठी मदत करतो .

vi. अल्पधिकार बाजाराला किंमत लवचिकता अनुभवायला येते.

vii. पूर्ण खर्च किंमत वाजवी नफा निश्चित करतो.

viii. मूल्य विभेदाचा अवलंब पूर्ण स्पर्धेमध्ये केला जातो.

ix. पूरकता हा वस्तूच्या अंतर्गत संबंधचा प्रकार आहे .

x. गुंतवणूक निर्णयांचे फक्त अल्पकालीन परिणाम असतात.

xi. भांडवल अंदाजपत्रक साधनांचा चांगला वापर निश्चित करते .

xii. परतावा कालावधी हा प्रारंभीची गुंतवणूक आणि वार्षिक रोखता प्रवाह यांचे गुणोत्तर आहे .

प्र .२ अ आणि ब किंवा क आणि ड प्रश्नांची उत्तरे लिहा .

अ) पूर्ण स्पर्धा बाजाराच्या वैशिष्टयांची चर्चा करा . **०८**

ब) अल्पकाळातील मक्तेदारीतील पेढीचा समतोल विषद करा . **०७**

किंवा

B25912C301BFF347F1A28BC8B671318E

क) अल्पकाळातील विभीन्न खर्च स्थितीत पूर्ण स्पर्धेतील पेढीच्या समतोलावर चर्चा करा . ०८

ड) मक्तेदारी शक्तीच्या विविध स्त्रोतांचे वर्णन करा . ०७

प्र .३ अ आणि ब किंवा क आणि ड प्रश्नांची उत्तरे लिहा .

अ) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेची खालील वैशिष्टये विषद करा . ०८

i) उत्पादन भेद ii) पेढ्यांचा गट

ब) अल्पाधिकाराचे "विकुंचित मागणी वक्र" प्रतिमानावर चर्चा करा . ०७

किंवा

क) "मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेतील पेढीचा दीर्घ कालावधीत वाजवी नफा कमविण्याकडे कल असतो" चर्चा करा . ०८

ड) अल्पाधिकार बाजाराच्या वैशिष्टयांचे वर्णन करा . ०७

प्र .४ अ आणि ब किंवा क आणि ड प्रश्नांची उत्तरे लिहा .

अ) i. पूर्ण खर्च किंमत थोडक्यात विषद करा . ०४

ii. खालील माहितीचा उपयोग करून पूर्ण खर्च किंमतीचे मोजमाप करा .सरासरी स्थिर खर्च : रु ५००/- सरासरी बदलता खर्च :रु .१००/- अपेक्षित नफा पातळी :१२/- ०४

ब) मूल्य भेदासहित आकृतीच्या साहाय्याने मक्तेदारी समतोल विषद करा. ०७

किंवा

क) बहिर्गत बाजारशिवाय हस्तांतरणीय किंमत उदाहरणासहित विषद करा. ०८

ड) बहुवस्तू किंमतीवर चर्चा करा . ०७

प्र .५ अ आणि ब किंवा क आणि ड प्रश्नांची उत्तरे लिहा .

अ) भांडवली अंदाजपत्रकाचे महत्व विषद करा. ०८

ब) एका उद्योग पेढीला पाच पर्यायी प्रकल्पांमधून एका प्रकल्पाची निवड करायची आहे .सर्व प्रकल्पाचा खर्च रु.५,००,०००/- हा समान असेल .अपेक्षित सरासरी वार्षिक परताव्याचा दर हा पुढील प्रमाणे आहे . ०७

प्रकल्प	I	II	III	IV	V
सरासरी वार्षिक परतावा(रु)	१,००,०००	२,००,०००	१२५,०००	१७५,०००	१५०,०००

परतावा कालावधी निकषाचा उपयोग करून सर्वाधिक योग्य प्रकल्पाची निवड करा तुमच्या उत्तरला न्याय द्या .

किंवा

क) एका प्रमंडळाला (company) नविन प्रकल्पामध्ये रु. १०,०००,०००/- गुंतवणूक करायची आहे . पाच वर्षाच्या कालावधीसाठी प्रकल्पाचा वार्षिक अपेक्षित परतावा रु.२,५०,०००/- आहे .

i. वटविलेले वर्तमान मूल्याचे (वटवणूकीचा दर १०%) मोजमाप करा . ०५

ii. निव्वळ वर्तमान मूल्य शोध . ०१

iii. प्रकल्पाच्या नफ्यावर मत व्यक्त करा . ०२

ड) गुंतवणूक मूल्यमापनाचा अंतर्गत परतावा दर निकष विषद करा . ०७

B25912C301BFF347F1A28BC8B671318E

प्र .६ खालीलपैकी वर टिप्पणी करा . **२०**

अ) "अल्पकाळात एखादी पेढीला तोटा होऊ शकतो तरी ती पेढी उद्योगामध्ये टिकून राहते."

ब) "अपूर्ण स्पर्धे अंतर्गत विक्री खर्च हा एक आवश्यक पण नुकसानकारक घटक आहे".

किंवा

टिपा लिहा **(कोणत्याही चार)** **२०**

i. बाजार रचना
ii. बिगर किंमत स्पर्धा
iii. अतिरिक्त क्षमता
iv. अवपूंजन
v. सीमांत खर्च किंमत
vi. भांडवल अंदाजपत्रकातील पायऱ्या

B25912C301BFF347F1A28BC8B671318E

Q.P. Code : 32070

[Time: 3 Hours] **[Marks: 100]**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

1. A. Explain the following in 2-3 sentences (Any 5): **10**

i. Online interview
ii. Group Dynamics
iii. Webinar
iv. Open House
v. Grievance interview
vi. Consensus
vii. Agenda
viii. Open Questions

1. B. Match the following: **05**

	A	**B**
i.	Minutes	A. Right to Information
ii.	Tool of external public relation	B. Formula for writing a sales letter
iii.	Exit interview	C. Exhibitions and Trade Fairs
iv.	Public Information Officer	D. Record of the decisions taken in meeting
v.	Star, Chain & Hook	E. Held when an employee is leaving an organization

2. Write Short Notes on **any four** of the following: **20**

1. Appraisal interview
2. WASP Technique of conducting an interview
3. Role of the Chairperson in a meeting
4. Role of the participants in a meeting
5. Disadvantages of meetings
6. Preparation by the interviewee before a Selection interview

3. Answer any two of the following questions: **20**

1. Define Crisis. Discuss the role of the Public Relations Department in Crisis management.

EF73D3686A12B3777A2C06F08D03204B

2. What are Conferences? Describe the procedure for organizing a conference.
3. Discuss the different types of Committees and the advantages of Committees in an organization.

4. Write any four of the following letters: **20**

1. Write a letter of inquiry to Libas Apparels Ltd. enquiring about various types of men's wear that you wish to stock in your shop.
2. Jagdish Stores, Nashik has received a consignment of bangles from Mahavir Bangles, Firozabad in a damaged condition. Write a complaint letter on their behalf
3. Write a sales letter to promote the sale of any one of the following:
   i) A Washing Machine
   ii) A Health Drink.
4. Mr. Satish Sheth from Mumbai had purchased one 1.5 Ton Venus Premium Split AC from Verma Electronics Co. The air conditioner was not working properly since installation and required frequent repairs. During the course of repair, the mechanic damaged the compressor of the AC. This was brought to the notice of Verma Electronics Company. In spite of the repeated pleas by Mr. Satish Sheth to replace the compressor, the company did not take action. Write a letter to the Consumer Redressal Forum seeking justice.
5. Many street lights on Jaishankar Road, Malad have not been working for the past 4 months and the complaints to BMC have not been attended to. Write a RTI query.

5. A. Draft a business proposal to be made by Purna Yoga Institute to VM College to start a part-time "Yoga Teacher Training Course" on their premises on a revenue sharing basis. **10**

OR

B. Your college Principal finds that the books, newspapers and magazines in the college library are not being used extensively by students. He has formed a committee of Staff and students to study the reading habits of students. Draft the committee's report and the covering letter for the same.

6. Draft the Notice and Agenda of the 23rd Annual General Meeting of Young India Textiles Ltd. Also draft the following Resolutions : **10**

i Appointment of Auditors

ii Declaration of Dividend

7. Summarize the following passage and suggest a suitable title : **10**

Advertising is a business. It is for all business. To a manufacturer, advertising is usually considered part of a firm's marketing programme. To a retailer, it is also part of his so called 'marketing mix'. To various media of communication, it is both a major source of revenue and a means of providing information about products and services to their audiences. It informs the people about the varieties of service provided by an organization and also about the different products. To the consumer, it is a major source of information regarding products and services. Good advertising is also a means of educating the public in good taste. It moulds the psychology of the consumer and brings him to the point-of-sale. In a country like India where people, specially in the rural areas have acquired a certain amount of purchasing power but are at the same time steeped in superstition and blind beliefs, advertising has a big role to play in changing conventional habits. It should help to educate and motivate the masses so that the little surplus that they have is not frittered away in traditional but wasteful expenditure, but is used in the purchase of goods and services which will help to make their lives richer and at the same time participate in the government's effort for the growth of the company. (224 words).

EF73D3686A12B3777A2C06F08D03204B

Q.P. Code : 32070

४

(३ तास) **(एकूण गुण : १००)**

सूचना : ३. **सर्व** प्रश्न सोडविणे.

४. मूळ **इंग्रजी प्रश्न प्रमाण** मानावे.

१. अ) खालील संज्ञा दोन ते तीन वाक्यांमध्ये लिहा **(कोणत्याही पाच)** : १०

१) ऑनलाइन मुलाखत.

२) समूह प्रेरकशक्ती.

३) वेबिनार.

४) ओपन हाऊस / मोकळेपणा.

५) तक्रार निवारण मुलाखत.

६) एकमत.

७) कार्यक्रमपत्रिका.

८) मुलाखतातील खुली प्रश्नावली.

ब) जोड्या लावा : ०५

अ	ब	
१) इतिवृत्त	अ)	माहितीचा अधिकार
२) बाह्य जनसंर्पकाचे साधन	ब)	विक्री पत्र लिहिण्याचा फॉर्म्युला
३) नोकरी सोडतानाची मुलाखत	क)	प्रदर्शन आणि व्यापार मेळावा
४) जन माहिती अधिकारी	ड)	सभेत घेतलेल्या निर्णयांना तपशील
५) स्टार, चेन, हूक	इ)	जेव्हा एखादा कर्मचारी संस्था सोडून देत असेल तेव्हा

२. टिपा लिहा **(कोणतेही चार)** : २०

१) मुल्यांकन मुलाखत.

२) मुलाखतीतील WASP तंत्र.

३) सभेतील अध्यक्षाची भूमिका.

४) सभेतील सहभागींची भूमिका.

५) सभेचे तोटे

६) निवड मुलाखती आधी उमेदवाराने करावयाची तयारी.

EF73D3686A12B3777A2C06F08D03204B

Q.P. Code : 32070

३. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा : २०

१) संकटाची व्याख्या सांगा. आपत्कालीन व्यवस्थापनातील जनसंपर्क विभागाच्या भूमिकेविषयी चर्चा करा.

२) परिषद म्हणजे काय? परिषदेचे आयोजन करण्याच्या पध्दतींचे वर्णन करा.

३) संस्थेतील विविध समित्या आणि समित्यांचे फायदे यावर चर्चा करा.

४. खालीलपैकी **कोणत्याही चार** वर पत्रलेखन करा : २०

१) लिबास ऍपेरेल्स लि. ला वेगवेगळ्या प्रकारचे पुरुषी पोशाखा बद्दलचे चौकशी पत्र लिहा कारण तुम्हाला तुमच्या दुकानात या कपड्यांचा स्टॉक ठेवायचा आहे.

२) नाशिकमधल्या जगदीश स्टोअरला महावीर बँगल्स् फिरोजाबाद येथून खराब स्थितीतल्या बांगड्या मिळाल्या. जगदीश स्टोअर्स्च्या वतीने एक तक्रार पत्र तयार करा.

३) वॉशिंग मशिन किंवा आरोग्य पेयची विक्री वृध्दी करण्यासाठी विक्री पत्र लिहा :

४) मुंबईतील श्री. सतीश शेठ यांनी वर्मा इलेक्ट्रॉनिक्सया कंपनीकडून एक १.५ टन व्हिनस प्रिमियम स्प्लिट एसी खरेदी केला. एसी इंस्टॉलेशननंतर व्यवस्थित काम करत नव्हता आणि वारंवार दुरुस्त करावा लागत होता. दुरस्तीच्या दरम्यान मॅकॅनिकने एसीचा कंप्रेसर बिघडविला. श्री.सतीश शेठ यांनी कंपनीच्या हे लक्षात आणून दिले, तो बदलून देण्यासाठी विनंती ही केली, ज्याची वर्मा इलेक्ट्रॉनिक्सने दखल देखील घेतली नाही. न्याय मिळावा यासाठी श्री. सतीश शेठच्या वतीने ग्राहक तक्रार निवारण मंचाकडे तक्रार पत्र लिहा.

५) मालाडमधील जयशंकर रोडवर अनेक रस्त्यांवरील दिवे गेल्या ४ महिन्यांपासून लागत नाहीत. मुंबई महानगरपालिकेकडे तक्रार करुन सुध्दा त्याची दखल घेतली नाही. या बद्दलचे माहितीच्या अधिकाराखाली चौकशी पत्र लिहा.

५. अ) पूर्णा योग इंस्टीटयुटच्या वतीने महसूल वाटपाच्या आधारावर वी एम् महाविद्यालयासाठी, त्यांच्या परिसरात 'योग शिक्षक प्रशिक्षण अभ्यासक्रम' सुरु करण्यासाठी व्यावसायिक प्रस्ताव तयार करा. १०

किंवा

ब) तुमच्या महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांच्या असे लक्षात आले की महाविद्यालयाच्या लायब्ररीत पुस्तके, वृत्तपत्रे आणि मासिके मोठ्या प्रमाणात वापरली जात नाहीत. विद्यार्थ्यांच्या वाचन सवयींचा अभ्यास करण्यासाठी त्यांनी स्टाफ आणि विद्यार्थ्यांची समिती स्थापन केली आहे. आवरणपत्रासह समितीचा अहवाल तयार करा.

EF73D3686A12B3777A2C06F08D03204B

Q.P. Code : 32070

६. यंग इंडियाच्या टेक्सटाइल लिमिटेडच्या २३व्याा वार्षिक सर्वसाधारण सभेची सूचना आणि कार्यक्रमपत्रिका तयार करा. तसेच, खालील दिलेले दोन ठराव तयार करा : १०

१) लेखापरिक्षकांची नेमणूक.

२) लाभांशची घोषणा.

७. हा प्रश्न इंग्रजीमध्ये सोडविणे : १०

(Refer to English Q.No. 7)

[Time: 3 Hours] **[Marks:100]**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B:
1. Strictly avoid restoring to any unfair means during the examination.
2. Figures in brackets to the right indicate full marks allotted to the question.
3. Working notes should form part of your answers.
4. All six questions are compulsory, although there are internal options in case of questions 2 to 6.
5. Use of simple calculator is allowed.

Q. 1 A) State whether the following statements are True or False **(Any Ten)** **(10)**

a) For ascertaining credit purchases, sundry debtors account is prepared.
b) Bills receivable dishonored are credited to bills payables Account.
c) A statement of assets and liabilities as on a particular date with missing figure is called as Balance Sheet.
d) Profit/Loss on consignment belongs to the consignor.
e) Consignor is a person who consigns goods.
f) Invoice price is always higher than cost.
g) Under Stock and Debtors method, Branch Debtors account is maintained.
h) Credit sales are debited to Branch Debtors account under Stock and Debtors Method.
i) Loading on opening stock is credited to Branch Account under Debtors Method.
j) Fire Insurance covers death of human beings due to fire.
k) RBI governs insurance business in India.
l) Memorandum Trading Account is prepared to ascertain the amount of salvage.

B) Fill in the blanks choosing the correct alternatives. **(Any Ten)** **(10)**

a) Bills Payable dishonored are debited to _____ Account.
i) Bill Receivable ii) Bills Payable iii) Sundry Debtors iv) Sundry Creditors
b) With the available information a trader needs to convert the incomplete records into complete records, it is known as _____.
i) Complete records method ii) Statement of affairs method
iii) Conversion method iv) None of these
c) If the rate of gross profit is 25% on sales and the cost of goods sold is Rs. 10,000/- the gross profit will be _____.
i) Rs. 2500 ii) Rs. 3333 iii) Rs.2800 iv) None of these
d) The relationship between Consignor and Consignee is that of _____.
i) Principal and Agent ii) Debtor and Creditor
iii) Buyer and seller iv) Owner and Servant
e) If the consignee gets _____, he will bear bad debts.
i) Commission ii) Del credere commission iii) Discount iv) None of these
f) Consignment account is a _____ Account.
i) Personal ii) Real iii) Nominal iv) None of these
g) Goods sent by head office to the branch but not received by the branch are termed as _____.
i) Branch Account ii) Goods in Transit iii) Neither (i) nor (ii) iv) Both (i) and (ii)
h) Under _____ method, goods returned by Branch are credited to Branch Account.
i) Stock & Debtors ii) Debtors iii) Both (i) & (ii) iv) None of these
i) The branch is said to be _____ when its accounts are maintained by Head office.
i) Independent ii) Dependent iii) Foreign iv) None of these

B914FA559D2C0C69BCB7C6B60AB26705

j) Stock for the purpose of claim should be _____.
i) At marginal cost ii) At market value iii) At cost iv) At realizable value
k) The amount to be paid by insurance company in the event of loss is called as _____.
i) Premium ii) Insurance iii) Sum assured iv) None of these
l) If Gross profit is 20% on cost, then it is _____ on sales.
i) 25% ii) 50% iii) $\frac{1}{6}$th iv) $\frac{1}{5}$th

Q. 2 M/s Kunal steel suppliers does not maintain double entry books of Accounts. They have furnished you with the following information. **15**

a)

Particulars	1st April 2018 (Rs)	31st March 2019 (Rs)
Sundry Debtors	2,50,500	2,75,800
Sundry Creditors	2,45,700	2,28,200
Stock	35,000	60,000
Furniture	1,30,000	?
Machinery	5,00,000	?
Cash and Bank Balance	75,000	?

b) Summary of cash Transactions for the year 2018-19

Particulars	(Rs)
Cash Sales	56,000
Received from Debtors	8,50,000
Paid to creditors	4,80,000
Wages paid	39,200
Salaries Paid	45,800
Printing and stationary expenses paid	24,500
Drawings	25,000
Additional capital introduced	80,000
Commission Received	59,000
Cash Purchases	69,000
Sundry expenses paid	36,600

c) Other Transactions:
Discount allowed Rs 3,800
Discount Received Rs. 2,550
Bad Debts written off Rs. 6,000
Salaries outstanding Rs 6,000
Depreciation is to be provided on furniture @10% p.a. and on machinery @ 20% p.a.
Prepare Trading, Profit and Loss Account of M/s Kunal steel suppliers for the year ended 31st March 2019 and Balance Sheet as on that date.

OR

Q. 2 Mr. Samsher does not maintain his books of account on Double Entry keeping system. He supplies you the following information: **(15)**

I) Assets and Liabilities as on 1st April, 2017 and 31st March, 2018.

Particulars	1/04/2017 (Rs)	31/03/2018 (Rs)
Plant	72,000	72,000
Motor Vehicle	1,00,000	?
Sundry debtors	67,000	49,000
Sundry Creditors	74,000	59,000

B914FA559D2C0C69BCB7C6B60AB26705

Stock	76,000	1,00,000
Cash and Bank balance	3,000	24,000

II) Cash transactions during the year:

Particulars	Rs.
Purchase of Motor Vehicle (on 1/04/2017)	30,000
Capital Introduced	30,000
Cash Sales	?
Paid for Rent	20,000
Paid for salaries	23,000
Received from Debtors	2,00,000
Payment made to Creditors	1,00,000
Paid for General expenses	17,000
Drawings	36,000
Carriage Inward	49,000

1) Depreciation is to be provided on Plant @ 10% p.a and Motor Vehicle @ 20 % p.a.
2) Rent Outstanding is Rs. 2,000
3) Discount allowed was Rs. 3,000 and discount received Rs. 2,000

You are required to prepare:
1) Trading and Profit and Loss a/c for the year ended 31st March, 2018.
2) Balance sheet as on 31st March, 2018.

Q. 3 A Head office in Chennai has a branch in Delhi to which goods are invoiced by the Head office @ 20% Profit on sales price. **15**
All cash received by the branch is daily remitted to Head Office.
From the following particulars, show the Branch Account in the books of the Head office.

Also prepare necessary accounts required to find out the value of Branch credit sales.

Particulars	Rs.
Stock on 1st January 2018 (at Invoice Price)	6,25,000
Debtors on 1st January 2018	6,00,000
Goods supplied by Head office (at Invoice price)	20,00,000
Cash Sales	8,00,000
Cash Received from customers	14,75,000
Goods returned to Head office (at Invoice Price)	1,20,000
Cheques received from Head Office	
Wages & salaries	5,50,000
Rent, Rates & Taxes	1,50,000
Sundry Expenses	25,500
Stock as on 31st December 2018 (at Invoice Price)	7,50,000
Debtors as on 31st December 2018	11,25,000
Liability for outstanding petty expenses as on 31/12/2018	5,500

OR

Q. 3 Ishani Enterprises of Mumbai has a branch at Shimla. Following information is obtained from the branch for the year 2018-19 **(15)**

Particulars	01/04/2018 (Rs)	31/03/2019 (Rs)

B914FA559D2C0C69BCB7C6B60AB26705

Stock	60,000	40,000
Debtors	50,000	60,000
Cash	1,500	1,000

Transactions during the year 2018-19

Particulars	Rs
Goods sent to Branch	2,25,000
Credit sales	?
Cash Sales	1,80,000
Goods returned by customers to Branch	8,000
Goods returned to Head Office	6,000
Cash received from Debtors	1,50,000
Expenses paid at Branch:	
Salaries	15,000
Commission	10,000
Rent and Taxes	16,500
Discount allowed to customers	2,500
Bad debts	1,000

Prepare following accounts for the branch under stock and Debtors method in Mumbai office:-

a) Branch stock Account
b) Branch Debtor Account
c) Branch Expenses Account
d) Branch Profit & Loss Account

Q. 4 Jai of Mumbai sent 400 cookers at Rs. 1000 each to Disha of Nagpur and paid for carriage Rs. 2000, Packing Rs. 2,500 and Insurance Rs. 3,000. Disha accepted a 3 months bill drawn upon by Jai for Rs. 80,000. The bill was discounted by Jai with his bankers on the same day for Rs. 77,600, and discount was charged to consignment account. **(15)**

Jai received an Account sales from Disha from which it appeared that:

a) 340 Cookers were sold at Rs.1,400 each for cash.
b) 40 Cookers were sold at Rs. 1,500 each for Credit.

Disha paid for Rent and Taxes Rs. 3200 and advertisement Rs. 1800. Disha is entitled to a total commission of 10% on sales which includes a del-credere commission of 2%. The balance amount was remitted by bank draft.

Prepared consignment a/c and consignees a/c in the books of Jai.

OR

Q. 4 M/s ABC & co of Mumbai consigned to Mr. D of Nashik 1200 sewing machines costing Rs. 2,600/- per sewing machine. They invoiced @ 20% above cost price.

M/s ABC & Co paid Rs. 5,000/- for insurance, Rs. 8,000/- for carriage and Rs. 7000/- for miscellaneous expenses.

On receiving the consignment Mr. D accepted a bill for half the amount of invoice price. M/s ABC & Co discounted the bill @ 1% of its value. The discount was charged to consignment account. Mr. D. sent an account sales which shows as follows:

a) Cash sales of 600 sewing machines @ Rs. 4,000 each.
b) Credit sales of 500 sewing machines @ Rs. 4,500 each
c) Mr. D paid godown rent of Rs. 10,000/- and selling expenses Rs. 15,000/-

Mr. D. remitted the balance due by bank draft after deducting his expenses and commission **(15)**

B914FA559D2C0C69BCB7C6B60AB26705

@ 10% on sales and del credere commission @ 2% on sales.
Prepare Consignment Account and Consignee's Account in the books of Consignor.

Q. 5 The business premises of Gala Timber Mart destroyed by fire on 16/07/2018. However all the books of accounts and stock amounting Rs. 18,000 were salvaged and the following information was available from the books. **(15)**

Year ended	Gross Profit (Rs)	Sales (Rs)
31-03-2015	2,39,500	9,58,000
31-03-2016	2,25,000	9,00,000
31-03-2017	2,05,480	9,34,000
31-03-2018	2,00,640	9,12,000

Additional Information:

a) Stock on 31-03-2018 Rs. 1,02,250
b) Purchases from 01-04-2018 to 16-07-2018 Rs. 2,12,380
c) Sales from 01-04-2018 to 16-07-2018 Rs. 3,50,000
d) Wages from 01-04-2018 to 16-07-2018 Rs 25,000
e) The amount of policy was Rs. 55,000
Claim was subject to Average clause.
You are required to prepare a statement of claim against insurance company.

OR

Q. 5 The premises of Shlok Ltd. were engulfed by fire on 1st November, 2018 whereby substantial stock was severely destroyed. The records available with the company yield the following information. **(15)**

a) For the year ended 31st March, 2018:

Particulars	Rs.
Opening Stock	1,20,000
Closing Stock	1,95,000
Purchases	12,00,000
Sales	25,00,000
Wages	4,50,000
Direct Expenses	3,00,000

b) For half year ended 30th September, 2018
Purchases Rs. 7,50,000
Sales Rs. 13,50,000
c) For the period from 1st October, 2018 to date of fire, purchases and sales were at the same monthly rate as for the period 1st April, 2018 to 30th September 2018.
d) The wages and Direct Expenses during the period 1st April,2018 to date of fire were at the same rate per month as in last year.
e) Salvage Value is Rs. 26,250
f) The policy amount was Rs. 3,10,000. The claim was subject to Average clause.
Compute the amount of claim to be lodged with the Insurance Company.

Q. 6 A) What is Single Entry System? Distinguish between Single Entry and Double Entry System of accounting? **(10)**

B) What is a Branch? Describe various accounting methods of Branch Accounting. **(10)**

B914FA559D2C0C69BCB7C6B60AB26705

OR

Q. 6 Write short notes on **(Any Four)** **(20)**

a) Consignment Account
b) Average Clause
c) Memorandum Trading Account
d) Del Credere Commission
e) Dependent Branch
f) Total Debtors Account.

****

B914FA559D2C0C69BCB7C6B60AB26705

[वेळ: ३ तास] **[गुण: १००]**

सूचना: **१. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.**
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३. इंग्रजी प्रश्नपत्रिका प्रमाण मानावी.

प्र.१ अ) खालील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा. **(कोणतेही दहा)** **(१०)**

१) उधार खरेदीची खात्री करण्यासाठी, ऋणको खाते तयार केले जाते.
२) देय विपत्रेच्या खात्याचा जमा बाजूस प्राप्त विपत्राचे अनादरण केले जाते.
३) गहाळ रकमेच्या एखाद्या विशिष्ट तारखेप्रमाणे असलेल्या मालमत्ता व देणी पत्रकास ताळेबंद म्हणतात.
४) कॅन्साइनमेन्टवरील नफा आणि तोटा हा कॅन्साइनरीचा असतो.
५) कॅन्साइनर हा वस्तू पाठवणारा व्यक्ती असतो.
६) इनवॉईस प्राईस ही नेहमी मूळ किंमती पेक्षा जास्त असते.
७) मालसाठा आणि ऋणको पद्धती नुसार शाखेचे ऋणकोचे खाते तयार केले जाते.
८) उधार विक्री ही शाखा ऋणकोच्या खात्याच्या नावे बाजूस मालसाठा आणि ऋणको पद्धतीत नोंद केली जाते.
९) सुरुवातीच्या मालसाठावर तोड केल्याने ऋणकोच्या पद्धतीमध्ये शाखेच्या ऋणको खातेच्या जमा बाजूस नोंद केली जाते.
१०) अग्नी विमामध्ये मनुष्याचा अग्नी पासून होणारा मृत्यूचा समावेश असतो.
११) आरबीआय भारतातील विमा व्यवसायावर नियंत्रण ठेवते.
१२) मेमोरॅन्डम व्यापार खाते हे सॉल्वेज रक्कम काढण्यासाठी तयार केले जाते.

प्र.१ ब) रिकाम्या जागी योग्य ती निवड करा. **(कोणतेही दहा)** **(१०)**

अ) देय विपत्राचे अनादरण हे _____ खात्यामध्ये नावे बाजूस केले जाते.
अ) प्राप्त विपत्रे ब) देय विपत्रे
क) ऋणको ड) धनको

ब) व्यापारीकडील असलेल्या माहितीच्या आधारे अपूर्ण नोंद ही पूर्ण नोदिंत करणे म्हणजे _____होय.
अ) पूर्ण नोंद पद्धत ब) अफेर पत्रक पद्धत
क) रुपांतरण पद्धत ड) यापैकी कोणतेही नाही

क) जर ढोबळ नफा हा २५% विक्रीवर आणि विक्री खर्च रु.१०,००० असेल तर ढोबळ नफा _____असेल.
अ) रु.२,५०० ब) रु.३,३३३
क) रु.२,८०० ड) यापैकी कोणतेही नाही

ड) कॅन्साइनर व कॅन्साइनी यांच्या संबंध _____ असतो.
अ) मुख्य (प्रिन्सिपल) व दलाल ब) ऋणको व धनको
क) खरेदीदार व विक्रीदार ड) मालक व नोकर

B914FA559D2C0C69BCB7C6B60AB26705

इ) कॅन्साइनीला _____ मिळाले तर ते त्याचे बुडीत कर्ज असते.

अ) सूट
ब) अश्वासक सूट
क) सवलत
ड) यापैकी कोणतेही नाही

ई) कॅन्साइनमेन्ट खाते हे _____ खाते आहे.

अ) वैयत्तिक
ब) संपत्ती
क) नामधारी
ड) यापैकी कोणतेही नाही

ग) मुख्य कार्यालयाद्वारे शाखेच्या खात्यात पाठविलेले माल परंतु शाखेद्वारे प्राप्त न झालेला _____ आहे.

अ) शाखा खाते
ब) पारगमन मध्ये माल
क) नाही (i) नाही (ii)
ड) १ आणि २ दोन्ही

ह) _____पद्धती मध्ये शाखेकडून परत आलेला माल शाखेच्या जमा बाजूस असतो.

अ) मालसाठा आणि ऋणको
ब) ऋणको
क) १ आणि २ दोन्ही
ड) कोणतेही नाही

ज) शाखा ____ असेल तर त्यांची मुख्य कार्यालयाद्वारे हाताळले जातात.

अ) स्वतंत्र
ब) अस्वतंत्र
क) विदेशी
ड) यापैकी कोणतेही नाही

झ) दाव्याच्या हेतूसाठी मालसाठा _____ किंमतीस असावा.

अ) किरकोळ किंमत
ब) बाजारी किंमत
क) मूळ किंमत
ड) अंदाजे किंमत

ल) विमा कंपनी भरलेली तोट्याची रक्कम _____ असते.

अ) प्रीमियम
ब) विमा
क) सम अश्युअर्ड
ड) यापैकी कोणतेही नाही

य) जर ढोबळ नफा २०% मूळ किंमतीवर असेल तर _____ विक्री असेल.

अ) २५%
ब) ५०%
क) $\frac{१}{६}$th
ड) $\frac{१}{५}$th

प्र.२ मै.कुणाल स्टील पुरावठा यांनी द्विनोंद केली नसून त्यांची माहिती खाली दिलेली आहे. **(१५)**

तपशिल	**१ एप्रिल, २०१८ (रु.)**	**३१ मार्च, २०१९ (रु.)**
ऋणको	२,५०,५००	२,७५,८००
धनको	२,४५,७००	२,२८,२००
मालसाठा	३५,०००	६०,०००

B914FA559D2C0C69BCB7C6B60AB26705

फर्निचर	१,३०,०००	?
यंत्र	५,००,०००	?
रोख आणि धनालये शिल्लक	७५,०००	?

ब) रोख व्यवहाराचे २०१८-१९ तपशिल खालील प्रमाणे .

तपशिल	**(रु.)**
रोख विक्री	५६,०००
ऋणकोकडून मिळाले	८,५०,०००
धनकोला दिले	४,८०,०००
मंजुरी दिली	३९,२००
वेतन दिले	४५,८००
छपाई आणि स्टेशनरी खर्च	२४,५००
उचल	२५,०००
अतिरिक्त भांडवल	८०,०००
सूट मिळाली	५९,०००
रोख खरेदी	६९,०००
इतर खर्च	३६,६००

इतर व्यवहार:-

कसर मिळाली रु. ३,८००

कसर दिली रु. २,५५०

बुडील कर्ज रु. ६,०००

वेतन देणेबाकी रु. ६,०००

फर्निचर १०% वार्षिक आणि यंत्र वर २०% वार्षिक घसारा आहे. व्यापार खाते, नफा / तोटा खाते हे ३१ मार्च, २०१९ या आर्थिक वर्षाकरिता तयार करा व त्याच दिवशीचे ताळेबंद तयार करा.

किंवा

प्र.२ श्री. समशेर यांनी यांच्या खात्यात द्विनोंद केलेली नसून त्यांची माहिती खालील प्रमाणे आहे. **(१५)**

१) मालमत्ता आणि देणी १ एप्रिल, २०१७ आणि ३१ मार्च, २०१८ चे

तपशिल	**१/ ४ /२०१७ (रु.)**	**३१/ ०३/२०१८ (रु.)**
सयंत्र	७२,०००	७२,०००
मोटार वाहन	१,००,०००	?
ऋणको	६७,०००	४९,०००
धनको	७४,०००	५९,०००
मालसाठा	७६,०००	१,००,०००
रोख आणि धनालये शिल्लक	३,०००	२४,०००

B914FA559D2C0C69BCB7C6B60AB26705

२) रोख व्यवहार या वर्षाचे

तपशिल	**(रु.)**
मोटार वाहनाची खरेदी (दि. १/०४/२०१७ रोजी केली)	३०,०००
भांडवल	३०,०००
रोख विक्री	?
भाडे दिले	२०,०००
वेतन दिले	२३,०००
ऋणको कडून मिळाले	२,००,०००
धनकोला दिले	१,००,०००
इतर खर्च दिला	१७,०००
उचल	३६,०००
खरेदी वाहतूक	४९,०००

१) सयंत्रावर १०% वार्षिक आणि मोटार वाहनावर २०% वार्षिक घसारा आहे.

२) भाडे देयबाकी रु. २,००० /- आहे.

३) कसर दिली ३,००० /- आणि कसर मिळाली २,००० /-.

व्यापार खाते, नफा /तोटा खाते हे ३१ मार्च, २०१८ या आर्थिक वर्षाकरिता तयार करा. व त्याच दिनांकाचे ताळेबंद तयार करा.

प्र.३ चेन्नई मधील मुख्य कार्यालयाची दिल्लीत शाखा आहे जिथे माल विक्री किंमतीवर २०% नफ्याद्वारे मुख्य कार्यालय द्वारे पाठवला जातो. शाखेला मिळालेली रोख मुख्य कार्यालयात पाठविली जाते. **(१५)**

शाखाचे उधार विक्रीचे मूल्य शोधण्यासाठी आवश्यक असलेले खाते तयार करा.

तपशिल	**(रु.)**
मालसाठा दि.०१ जानेवारी, २०१८ रोजीचा (इनवॉईस प्राईस)	६,२५,०००
ऋणको दि.०१ जानेवारी, २०१८ चे	६,००,०००
मुख्य कार्यालयाद्वारे पुरवलेले माल (इनवॉईस प्राईस)	२०,००,०००
रोख विक्री	८,००,०००
ग्राहकाकडून मिळालेली रोख	१४,७५,०००
मुख्य कार्यालयाला माल परत केले (इनवॉईस प्राईस)	१,२०,०००
धनादेश मुख्य कार्यालयातून मिळाले	
मजुरी आणि वेतन	५,५०,०००
भाडे व कर	१,५०,०००
इतर खर्च	२५,५००
मालसाठा दि.३१ डिसेंबर, २०१८ चा (इनवॉईस प्राईस)	७,५०,०००
ऋणको ३१ डिसेंबर, २०१८ चा	११,२५,०००
किरकोळ खर्च देणे बाकी (३१ डिसेंबर, २०१८ रोजीचे)	५,५००

किंवा

B914FA559D2C0C69BCB7C6B60AB26705

प्र.३ मुंबईच्या इराणी उद्योगाची शिमला येथे शाखा आहे.शाखाकडून २०१८-१९ ची खालील माहिती मिळालेली आहे. **(१५)**

तपशिल	**१/४/२०१८ (रु.)**	**३१/३/२०१९ (रु.)**
मालसाठा	६०,०००	४०,०००
ऋणको	५०,०००	६०,०००
रोख	१,५००	१,०००

२०१८-१९ रोजी चे व्यवहार खालीलप्रमाणे.

तपशिल	**(रु.)**
शाखेला माल पाठवला	२,२५,०००
उधार विक्री	?
रोख विक्री	१,८०,०००
ग्राहकाकडून शाखेला माल परत मिळाला	८,०००
मुख्य कार्यालयाला माल परत केला	६,०००
ऋणकोकडून रोख मिळाली	१,५०,०००
शाखाने भरलेले खर्च	
वेतन	१५,०००
सूट	१०,०००
भाडे व कर	१६,५००
ग्राहकाला कसर दिली	२,५००
बुडीत कर्ज	१,०००

मुंबई कार्यालयाचे मालसाठा आणि ऋणकोच्या पद्धतीनुसार शाखाचे खालील खाती तयार करा.

अ) शाखाचे मालसाठा खाते
ब) शाखाचे ऋणको खाते
क) शाखाचे खर्च खाते
ड) शाखाचे नफा/तोटा खाते.

प्र.४ मुंबईच्या जयने ४०० कुकर रु.१,०००/- प्रत्येकी नागपूरच्या दिशाकडे पाठवले आणि वाहतूक खर्च रु.२,०००/-, पॅकिंग रु.२,५००/- आणि विमाचे रु.३,०००/- दिले. दिशा यांनी रु. ८०,०००/- रुपयांपर्यंत जयने काढलेले ३ महिन्यांचे विपत्रे स्वीकारली. त्याच दिवशी जयला बँकर्स ने सवलत दिल्यानंतर रु.७७,६०० मिळाले. सूट ही कॅन्साइनमेन्ट खात्याला आकारण्यात येईल. जय यांना दिशापासून अकाऊंट सेल्स मिळाले जे त्यातून दिसते. **(१५)**

अ) ३४० कुकर प्रत्येकी रु.१,४०० रोख विकले.
ब) ४० कुकर प्रत्येकी रु. १,५०० उधारीने विकले.
क) भाडे व कर रु.३,२०० आणि जहिरात रु. १,८०० दिशाने भरले.

एकूण सूट विक्रीवर १०% असून त्या सूट मध्ये २% आश्वासक सुट आहे.
बँक ड्राफ्टद्वारे शिल्लक रक्कम पाठविली गेली.
जयच्या पुस्तकात कॅन्साइनमेन्ट खाते आणि कॅन्साइनी खाते तयार करा.

B914FA559D2C0C69BCB7C6B60AB26705

किंवा

प्र.४ मुंबईचे मै. अबक प्रमंडळ यांनी श्री.डी, नाशिक यांना १,२०० शिलाई यंत्र पाठवले. शिलाई यंत्राची किंमत रु.२,६०० प्रति आहे. इनवॉईस प्राईस ही मूळ किंमत पेक्षा २०% जास्त आहे. **(१५)**

कॅन्साइनमेंट श्री.डी प्राप्त झाल्यानंतर इनवॉईस प्राईसच्या अर्ध्या किंमतीचे विपत्र स्वीकारले.

मै. अबक आणि प्रमंडळाने रु. ५,००० विमा, रु.८,००० वाहतूक आणि रु.७,००० सर्वसाधारण खर्च केला.

मै.अबक आणि प्रमंडळ यांनी विपत्रावर १% सूट देऊन बँकेत वटवले. सूट ही कॅन्साइनमेंट खात्यात आकारले जाईल.

श्री.डी ने अकाऊंट सेल्सची माहिती खाली दिलेली आहे.

अ) ६०० शिलाई यंत्राची रोख विक्री प्रत्येकी रु.४,०००/-.

ब) ५०० शिलाई यंत्राची उधारी विक्री प्रत्येकी रु. ४,५००/-

क) श्री.डी ने गोदाम चे भाडे १०,०००/- आणि विक्री खर्च रु. १५,००० दिले.

श्री. डी यांनी त्यांचे खर्च व विक्री वरील १०% सूट व २% आश्वासक सूट वजा केल्यानंतर शिल्लक रक्कम बँक ड्राफ्ट द्वारे अदा केली.

कॅन्साइनरच्या पुस्तकात कॅन्साइनमेन्ट खाते आणि कॅन्साइनी खाते तयार करा.

प्र.५ गाला टिंबर मार्ट याच्या उद्योगाला दि.१६/०७/२०१८ रोजी आग लागली. तथापि, खात्यातील सर्व बाकी आणि आगीतून वाचलेला मालसाठा (सॉल्वेज) रु.१८,०००/- आहे. खालील दिलेली माहिती ही खात्यातून मिळाली आहे. **(१५)**

वर्ष अखेरचे	ढोबळ नफा (रु.)	विक्री (रु.)
३१-३-२०१५	२,३९,५००	९,५८,०००
३१-३-२०१६	२,२५,०००	९,००,०००
३१-३-२०१७	२,०५,४८०	९,३४,०००
३१-३-२०१८	२,००,६४०	९,१२,०००

इतर माहिती-

१) अखेरचा मालसाठा (दि. ३१/०३/२०१८ रोजीचा) रु. १,०२,२५०/-

२) खरेदी दिनांक १/४/२०१८ पासून १६/०७/२०१८ पर्यंत रु. २,१२,३८०/-.

३) विक्री दि. १/४/२०१८ पासून ते १६/०७/२०१८ पर्यंत रु. ३,५०,०००.

४) मजुरी दि.१/४/२०१८ पासून ते १६/०७/२०१८ पर्यंत रु.२५,०००

५) योजनाची किंमत रु. ५५,०००/- आहे.

विमा दावा सरासरी खंड नुसार अधीन करा.

दावापत्रक विमा कंपनीचे तयार करा.

किंवा

प्र.५ १ नोव्हेंबर २०१८ रोजी श्लोक यांच्या उद्योगास आग लागली. मोठ्या प्रमाणावर मालसाठा नष्ट झाला. कंपनीची सर्व उपलब्ध नोंदी खालीलप्रमाणे **(१५)**

अ) ३१ मार्च २०१८ अखेरचे

तपशिल	(रु.)
आरंभीचा मालसाठा	१,२०,०००

B914FA559D2C0C69BCB7C6B60AB26705

शेवटचा मालसाठा	१,९५,०००
खरेदी	१२,००,०००
विक्री	२५,००,०००
मजुरी	४,५०,०००
प्रत्यक्ष खर्च	३,००,०००

ब) ३० सप्टेंबर, २०१८ या मध्यवर्ष शेवटचे
खरेदी रु.७,५०,०००/-
विक्री रु. १३,५०,०००/-

क) १ ऑक्टोबर, २०१८ पासून आग लागण्याऱ्या खरेदी आणि विक्री ही १ एप्रिल, २०१८ ते ३० सप्टेंबर, २०१८पर्यंतच्या समान मासिक दराने होती.

ड) १ एप्रिल, २०१८ ते आग लागण्याच्या तारखेपर्यंत वेतन व प्रत्यक्ष खर्च गेल्या वर्षीच्या समान दराने होती.

इ) सॉल्वेज किंमत रु.२६,२५०/- आहे.

फ) विमा योजनेची रु.३,१०,००० आहे.
विमा दावा सरासरी खंड नुसार अधीन करा.
विमा दावापत्रक तयार करा.

प्र.६ अ) एकनोंद म्हणजे काय आणि एकनोंद व द्विनोंद याच्यातील फरक स्पष्ट करा. **(१०)**

ब) शाखा म्हणजे काय आणि शाखेचे विविध लेखाच्या पद्धती लिहा. **(१०)**

किंवा

प्र.६ टिपा लिहा. **(कोणत्याही चार)** **(२०)**

अ) कॅन्साइनमेन्ट खाते

ब) सरासरी खंड

क) मेमोरॅंडम ट्रेडिंग खाते

ड) आश्वासक सूट

ई) स्वतंत्र शाखा (Dependent Branch)

फ) एकूण ऋणको खाते

B914FA559D2C0C69BCB7C6B60AB26705